

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSLERİNDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM İÇİN BAZI ÖNERİLER (İSTANBUL ÖRNEĞİ)

DIFFICULTIES in THE PHYSICAL EDUCATION LESSONS in PRIMARY SCHOOLS and SOME SUGGESTIONS for SOLUTION (SAMPLE OF İSTANBUL)

Seydi KARAKUŞ

* DPÜ: Fen Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti'nde her vatandaşın beden ve ruh sağlığı Anayasa ile teminat altına alınmıştır. Nüfusun büyük çoğunluğunu çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. Bunlara spor yaptırılacak yer birinci derece ilköğretim okullarıdır.

İstanbul'da 1995'e göre 736 ilköğretim okulunda 294.310 öğrenci, 738 beden eğitimi öğretmeni vardır. Bu okullarda salon sayısı sadece 45'dir. Her şeyiyle yetersizlik mevcuttur. Bunların giderilmesi için bazı teklifler sunulmuştur.

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının beden ve ruh sağlığı Anayasa'nın teminatı altına alınmıştır. Bu konuda devletin her türlü tedbiri alacağı, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi için herkese spor yapma imkânının sağlanması temel hedef gösterilmektedir(1). Anayasa doğrultusunda çıkarılan gençlik ve spor hakkındaki, spor kanunu sporun ülke genelinde yayılması ve yaygınlaştırılması için hukuki dayanaklar olmaktadır(2).

Ülkemizde genç insanlar yaşamaktadır ve bu genç nüfusun büyük kısmı öğrenim çağındadır. Okul sıralarında, Millî Eğitimin amaçları doğrultusunda eğitim ve öğretim yapmaya çalışan öğrenciler acaba öğrenim yaparken beden, ruh ve toplumla ilgili bir takım ihtiyaçlarını geliştirecek görev ve sorumluluk duygusu kazanmaya yönelik eğitim yapabiliyorlar mı? Okullardaki imkânlar bu gençlerin spor yapmaları, sağlıklı beden ve ruh yapısına sahip olmalarını sağlayabilecek düzeyde mi? Anayasa, kanunlar ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim kurumlarının amaçları doğrultusunda hedeflenen, beden ve ruh eğitimi yapılırken, çocuk bir bütün olarak düşünülmüş olmasına rağmen, eğitim - öğretimle beraber hangi ölçüler içerisinde ne dereceye kadar yapabiliyor?

Yapılan çalışmada, İstanbul ilindeki ilköğretim okullarının salon, öğretmen, öğrenci sayıları ile araç ve gereçlerin yeterli olup olmadığı, ortaya konulup çözüm yolları gösterilmeye çalışılmıştır.

I. Beden Eğitimi Dersinin İşlenişinde Karşılaşılan Zorluklar

Ülkemizde kentli nüfusu arttıkça ve bu artış özellikle

SUMMARY

Everybody has a guarantee in the Turkish Republic most of the population are children and teenagers first of all principle of the sport should be given in the primary schools.

If we capture 1993, we have 490 primary schools, 228.758 students and 487 teacher's of the physical education. These school once a just 10 saloons. All activities are not enough. There are some advices were offered.

büyük kentlerde nüfus yığılmasına dönüştükçe, kentsel sorunlar yalnızca çevreye zarar vermekle kalmamış, toplumsal ve siyasal bunalımlara da ortam hazırlanmıştır. Kentli nüfusun barınma, çalışma, tüketim sorunlarının giderilmesi, sağlık, eğitim, kültür, ulaşım, su, elektrik gereksinimlerinin karşılanması sorun yaratmakta, kaynak yetersizliği nedeniyle sorunların üstesinden gelinememektedir. Kentler düzensiz yerleşme sonucu çevre yükü oldukça fazla ve yaşam kalitesi düşük yerler olmaktadır(3).

Ülkemizde artan nüfus sebebiyle okul sayısında sürekli bir artış gözlenmektedir. 1992 yılında ihtiyaç sebebiyle İstanbul ilinde 200 okul ihalesi yapılmış, bunlardan büyük çoğunluğu 1993 eğitim - öğretim yılına yetiştirilmeye çalışılarak gecikmelerle de olsa faaliyete geçerken, ihtiyaç sebebiyle bir çok ilkokul ilköğretim okuluna dönüştürülmüştür(4).

İstanbul ilinde 1996 rakamlarına göre 636 ilköğretim okulunda 294.310 öğrenci, 738 beden eğitimi öğretmeni (bunların 42'si idareci olarak çalışmakta) ve bu 636 ilköğretim okulundan sadece 45 tanesinde spor salonu mevcuttur(5). Bu bilgiler ışığında ilköğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor derslerinde karşılaşılan zorlukları şöyle sıralayabiliriz.

a. Öğretmen İhtiyacı Yönüyle

İlköğretim okullarının hemen hemen hepsinde beden eğitimi öğretmene ihtiyaç var. Yukarıdaki rakamlara bakıp da 636 ilköğretim okuluna karşılık 738 öğretmenin olması her okulda öğretmen var anlamına gelmez. Zira her sınıfta haftada 2 saat olan beden eğitimi dersleri okullarda-

ki sınıf sayıları göz önüne alındığında ya boş geçmekte ya da başka ders öğretmenleri, yahut da yüksek okul mezunu vekil öğretmenler tarafından doldurulmaktadır.

İlköğretim okullarının 1. kademesinde İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (Md. 75) Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinden karşılığını doldurmayanlara 4. ve 5. sınıflar da bu dersler verilebilir denmektedir(6). Ancak bırakın maaş karşılığını doldurmayanlara, okullarda beden eğitimi öğretmenlerine 2. kademe 60-70 saat ders düşmekte, öğretmenin girebileceği ders saati toplamı ise, haftada en fazla 30 saat olmaktadır. Beden eğitim öğretmeninin ders dışı 6 saatlik çalışmasıyla beraber 36 saatlik ders yükü oldukça yorucu olmaktadır. Bundan dolayı yorgunluk artıp, performans ve verim düşmektedir.

Üniversitelerin hızla çoğalan (Ocak 1996'da 42 adet) Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri ya da Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulları mezunlarının öğretmen, antrenör ve spor yöneticisi olarak istihdamı gündeme gelmesi beklenmelidir. Bu konuda 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa spor elemanları ile ilgili kavramlar (Spor mühendisleri, Rekreasyon uzmanı, Gençlik uzmanı, Animasyon uzmanı, Spor sosyoloğu vb.) konulmalıdır.

b. Tesis İhtiyacı Yönünden

İlköğretim okullarında beden eğitimi derslerinin yapılabileceği salonlar maalesef yok denecek kadar azdır. 636 okula karşılık sadece 45 salonun olduğu düşündürücü boyutlardadır. Fiziki ve ruhi gelişimin yaşandığı okul çağındaki gençlerin gelişmesine yardımcı olacak, sağlıklı spor yapacağı mekânların bulunmaması öğretim yaparken eğitimden noksan kalmasına sebep olmaktadır.

Bugün spor salonu olmayan okulların, hava iyi olduğu zamanlarda okul bahçesinin bir köşesinde, okulun girişinde, varsa koridorlarda ya da bodrum katlarında beden eğitimi dersleri yapılmaya çalışılmaktadır.

Yeni yapılacak okulların projelerinde spor salonları yer almalı, hiç olmazsa bundan sonraki okullar bu imkânlarla kavuşturulmalıdır. Konuyla ilgili olmazsa Millî Eğitim Bakanlığı mahalli idarelerle iş birliği yaparak hazine arazileri üzerinde spor tesisleri kurabilmeli, kurulacak tesislerden mahalledeki okulların öğrencileri, beden eğitimi dersleri ve spor faaliyetleri için faydalandırılmalıdır(7).

Beden eğitimi derslerini burada yapacak öğrenciler branşlarına ayrılarak ilgi duydukları, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda spor yapma imkân ve fırsatına da kavuşmuş olurlar.

c. Araç - Gereç Yönünden

İlköğretim okullarının I. kademesinde haftada iki saat olan beden eğitimi dersleri, öğrencilerin derse uygun kıyafetleri olmadan işlenmektedir. Önlükleri ile yapılan fiziki

hareketler çocuğun terlemesine ve sırtındaki teriyle de diğer derslere devam etmesi ya da evine gitmesi sık sık hastalanmasına sebep olmaktadır. Bunun yanında elbiselerin kirlenmesi temizlik alışkanlıklarını bozmaktadır. Bütün bunlar dikkate alınıp, ders kıyafeti olarak eşofman ve altına mutlaka fanila spor çorabı ve ayakkabısı giydirilmelidir.

Yeterli salonların olmayışı ideal giyinmeyi akla getiremeyebilir. Ne var ki yaşı icabı en hareketli dönemini yaşayan ilköğretim okulu öğrencileri dinlenmelerde dahi koşmaktadırlar.

Çocukların beden gelişimine yardım edece aletleri, malzemeleri koyacak, temiz ve sağlıklı yerlerin olmaması, okulların mali imkânlarının yetersiz olması, aletlerin kullanımını gösterecek yetişmiş eleman olmayışı bu malzemelerin kullanımına engel oluşturmaktadır.

Şayet okullar ortak tesislere kavuşturulurlarsa pahalı olan ve koyacak yer sıkıntısı çekilen aletlere az miktarlarda maddi katkılarla sahip olunarak onlardan istifade edilebilir. Ayrıca malzemenin çabuk yıpranması da önlenmiş olacaktır.

Malzemelerin temini konusunda okullarda sponsorluk yapmak isteyen kişi ve kuruluşlara ilgili makamlara mevzuat yönünden kolaylıklar sağlanması halinde ihtiyaçların karşılanacağı kanaatindeyiz.

d. Öğrenci Mevcudu Yönüyle

Ülkemizde yaşanan sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasi sıkıntılarının sonucu olarak iç göç sebebiyle büyük şehirlerde yoğunlaşan nüfusun, bilhassa İstanbul'da daha belirgin olduğu aşikârdır. Sayıları zaten yetersiz olan okullarda sınıfların kalabalıklaşmasına sebep olmuştur.

Bugün İstanbul vilayetinde sınıf mevcutları ortalama olarak 65-75 öğrenci arasında değişmektedir. Böyle olması beden eğitimi ve spor derslerinde çocukların sınıf içi oyunlar oynayamaması, salonun kalabalık olması sebebiyle öğretmenin öğrenciyi denetleme imkânını zorlaştırdığından, dersin amacına ulaşılamamaktadır.

2. Beden Eğitimi Dersinin İşlenmesindeki Zorlukların Giderilebilmesi İçin Yapılabilecek Çalışmalar

a. İlköğretimin Paralı Hale Getirilmesi ve Okulların Ortak Tesislere Kavuşturulması

Millî Eğitim Bakanlığı temel eğitim konularında değişiklik yapılarak okulların buldukları yerin sosyo-ekonomik yapıları göz önüne alınarak ücretli hale getirilmesi (Eğitime Katkı Payı adı altında) ile öğretmen, tesis, malzeme, araç-gereç ve yardımcı eleman ihtiyacının karşılanabileceği inancındayız.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın okullara sadece yakacak verdiği, idareci ve öğretmenlerin ortak dertleridir. Bunun

dışında büyük onarımlar dışında bir mali kaynak aktarılmayıp okul idarecileri velilerden çeşitli adlar altında paralar toplayarak ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar.

Mevcudu 1000 kişi olan bir okulda her ay velilerden 500'er bin lira beden eğitimi ve spor fonu olarak toplandığını varsayalım. Bu rakam ayda 500.000.000 lira, 8 ayda 4.000.000.000 lira eder ki, birkaç okulun katılımı sayesinde büyük rakamlara ulaşabilir. Bu tür yerler, aynı zamanda halkın spor yapabileceği birer tesis olacaktır. Bu bakımdan mahalle halkının da katkısını temin için oluşturacak yeni mevzuatlarla "Spor Tesisi ve Çevre Katkı Fonu" adıyla bir fon oluşturulması ve yaptırımlarının ciddi olması netice sağlayabilir inancındayız. Okulun her sorunuyla ilgilenecek, sorumluluk taşıyacak bir sistem içerisinde mahalle muhtarı ve okul aile birliğine görevler verilmelidir.

Ayrıca özel okullardan, Millî Eğitim mahiyetindeki kurslardan, dershanelerden İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri'ne %10-20 gibi bir fon aktarımı yapılarak elde edilen gelirin okulun ihtiyaçlarına aktarılması veya daha evvel bahsedilen fonda toplanarak tesis yapımında kullanılabilir.

Ödül yönetmeliğinde değişiklikler yapılarak başarılı öğrenci sporcuların veya şampiyon sporcuların okumuş olduğu okullara malzeme araç-gereç yardımı yapılarak daha geniş kapsamlı hizmet sunulmuş olacaktır.

b. Okullarda Sponsorluk Yapmak İsteyenlere Kolaylık Sağlanması

Okulların spor malzeme ihtiyaçlarını gidermek isteyen, kişi, kurum ve kuruluşlara vergi, sigorta gibi konularda yasal düzenlemeler getirilerek kolaylıklar sağlanması (Reklam, isim hakkı gibi) okulların belli ihtiyaçlarının karşılanacağına delil olabilir.

c. Resmi ve Özel Spor Tesislerinden Faydalanma

Son yıllarda hızla çoğalan halı sahalardan ve salonlardan öğrencilerin ders saatlerinde belirli şekillerde yararlanılmalıdır. Bu tür yerlerden bilhassa akşam saatlerinden ve tatil günlerinden sonra faydalanılmaktadır. Gündüz saatlerinde genelde atıl olarak bekleyen bu sahalara daha kullanışlı hale getirilebilmelidir(8).

Böyle tesislere ruhsat verilirken şartlar ve yaptırımlar konulursa bazı şeyler kendiliğinden yoluna girmiş olacaktır.

Mesele mahalli yönetimlerin, okulların, diğer resmi kurum ve kuruluşların kısaca halkın bütünleşmesiyle toplumun beden ve ruh sağlığı gelişerek; huzurlu, verimli ve refah toplumu oluşacak demektir.

İstanbul'un coğrafi konumu gereği boğazlar, Marmara ve Karadeniz kıyılarında iç ve dış turizm amaçlı spor tesislerinin yapımı teşvik edilmelidir. Bu tür tesislerden de kış sporunun da okullara ve kitle sezonunda katkısı sağlanmalıdır.

Boğazdaki yeşil alan içindeki tesislerde belediyelerin hizmet vermesi gelirlerden (elde edilen) spora katkı ve çevre fonuna kaynak aktarımı yapılmalıdır.

Ayrıca İstanbul trafiğindeki taksi ve halk otobüslerinden aylık Spora Katkı ve Çevre Fonuna aidatlar alınmalıdır. Bu parayı verecek kişi bir form doldurarak bulunduğu ilçenin ilgili birimine beklemezsizin verebilmelidir.

Bunun yanında ikinci otomobilini sadece binmek amacıyla bulunduran ailelere de Spora Katkı ve Çevre Fonuna aracın %1'si kadar oranda yıllık katılımı sağlanmalıdır. Böylece hem tesis yapımına kaynak temini sağlanacak, hem de çevre kirliliğine sebeplerden birisine tedbir alınmış olacaktır. Ayrıca milli ekonomiye de katkı sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

1. Anayasa 58-59, İstanbul, 1982.
2. *Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Arşivi, İstanbul, 1984.*
3. *Ruşen Keleş, Can Hamamcı, Çevre Bilimi, İmge Kitabevi, Ankara, 1993.*
4. *İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü Arşivi, İstanbul, 1984.*
5. *İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü, İstatistik Şube Müdürlüğü Arşivi, İstanbul, 1994.*
6. *Millî Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu. M.E.B. Sayı: 1739, 14.6.1973 tarihli kanun. Ankara, 1987*
7. *Güner Ekenci. "Kamu Kuruluşlarının Spor Tesisi Yapımında Bütünleşmesi". yayınlanmamış doktora Tezi. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1990.*
8. *Mustafa Keten, Türkiye'de Spor, Polat Ofset, 1993.*